

Мазепа Іван Степанович

Біографія

Іван Степанович Мазепа (Колединський) народився 20 березня 1639 р. у с. Мазепинці (нині Білоцерківський район Київської області). Належав до родини відомої правобережної української шляхти. Початкову освіту отримав у школі Київського братства, згодом закінчив Києво-Могилянський колегіум та Єзуїтську колегію у Варшаві. Протягом трьох років навчався у Німеччині, Італії, Франції та Голландії, де здобув блискучу європейську освіту, досвід європейського політичного та культурного життя. Знав кілька іноземних мов. Формування національно-політичних переконань І. Мазепа відбувалося під час служби при гетьманах П. Дорошенкові та І. Самойловичеві, які мали програми відродження самостійної й соборної української держави.

І. Мазепа був першим українським гетьманом, який незмінно тримав гетьманську булаву протягом майже 22 років (8081 днів). Цей період характеризувався економічним розвитком України-Гетьманщини, стабілізацією соціальної ситуації, піднесенням церковно-релігійного життя та культури.

На початку XVIII ст., в умовах Північної війни (1700—1721), гетьман І. Мазепа в союзі з польським королем Станіславом Лещинським та шведським королем Карлом XII здійснив спробу реалізувати свій військово-політичний проект, метою якого був вихід з-під протекторату Московської держави і утворення на українських землях незалежної держави.

Помер у ніч з 21 на 22 вересня 1709 р. у с. Варниця поблизу м. Бендери. Похований у монастирі Св. Георгія (Юрія) м. Галац (Румунія).

Вагомий внесок, зроблений Іваном Мазепою у розбудову української козацько-гетьманської держави та її культури полягає у такому:

1. І. Державно-політична діяльність Івана Мазепа.

Завдяки дипломатичному хисту Мазепа зумів налагодити стосунки як з царівною Софією та фактичним керівником московського уряду кн. В. Голіциним, так і з їх наступником — царем Петром I, що врятувало Україну від можливих руйнацій після державного перевороту у Московській державі 1689 р.

Незважаючи на заборону міжнародних дипломатичних зносин, зафіксовану у "Коломацьких статтях" — угоді між Україною та Московською державою, підписаною під час обрання Мазепа гетьманом, він мав численні зв'язки з монархічними дворами Європи, зокрема, Веттінів у Польщі, Гіраїв в Криму та ін.

З метою оборони південних кордонів побудував фортеці на півдні України, зокрема, Новобогородицьку та Ново-Сергіївську на р. Самара.

Прагнучи знайти опору серед козацької старшини Лівобережної України, Мазепа дбав про забезпечення її представників маєтностями, про що свідчать гетьманські універсали Василю Борковському, Прокопу Левенцю, Михайлу Миклашевському, Івану Скоропадському та ін. В той же час І. Мазепа захищав інтереси простих козаків та

посполитих, що було зафіксовано універсалами від 1691, 1692, 1693, 1701 років та інших, в яких регулювалися питання оподаткування та відробіток ("панщина").

Вихований у принципах меркантилізму, Мазепа в різні способи сприяв розвиткові економіки держави, насамперед промисловому виробництву та торгівлі.

2. II. Підтримка освіти та культури

Усвідомлюючи значення освіти для розбудови держави, Мазепа постійно опікувався навчальними закладами. Зокрема, його коштом будувалися корпуси Києво-Могилянської академії та Чернігівського колегіуму, які пізніше також були збагачені сучасними на той час бібліотеками й рідкими рукописами.

Для розвитку культури того часу велике значення мали заходи гетьмана щодо видання творів української літератури, зокрема творів Афанасія Зарудного, Дмитра Туптала, Григорія Двоєслова та багатьох інших.

Опосередковано діяльність Мазепи відбилася і на розвитку архітектури та образотворчого мистецтва, що дало підставу вченим-мистецтвознавцям говорити про виникнення в Україні наприкінці XVII — на початку XVIII ст. унікального стилю — "мазепинського барокко". Крім того, целеспрямована політика І. Мазепи призвела до загального відродження, яке позначилося не лише на розвиткові усіх галузей мистецтва, але й в сфері філософії, теології, суспільних та природничих наук.

3. III. Меценатська діяльність Івана Мазепи

Коштом І. Мазепи було збудовано, реставровано та оздоблено велику кількість церковних споруд. Найвідомішими з них були будівлі в таких монастирях, як Києво-Печерська Лавра, Пустинно-Миколаєвський, Братський Богоявленський, Кирилівський, Золотоверхо-Михайлівський, Чернігівський Троїцько-Іллінський, Лубенський Мгарський, Густинський, Батуринський Крупницький, Глухівський, Петропавлівський, Домницький, Макошинський, Бахмацький, Каменський, Любецький, кафедральні собори у Києві — Святої Софії, Переяславі та Чернігові, церкви в Батурині, в Дігтярівці та інші.

Крім будівництва нових, або перебудови старовинних храмів княжої доби, гетьман робив церквам коштовні подарунки. Серед них ікони, хрести, чаші, митри, ризи, дзвони, срібні домовини для святих мощей, богослужбові книги, виготовлені з коштовних матеріалів, оправлені та оздоблені золотом, сріблом, коштовним камінням, парчею, оксамитом та шовком.

Гетьман І. Мазепа також опікувався станом православної церкви за межами України. Серед подарунків, зроблених Мазепою іноземним православним патріархатам, найбільш відомим є срібна плащениця, що зберігається у вівтарі грецького православного собору Воскресіння при Гробі Господньому в Єрусалимі і використовується лише в особливо урочистих випадках. Іншим відомим дарунком було Євангеліє 1708 р., переписане та оздоблене гравюрами коштом для богослужбового вжитку православних сірійців м. Алепо. Крім цих подарунків, гетьман виділяв певні кошти на милостині та допомогу православним християнам за кордоном.

В цілому, за підрахунками козацької старшини, зробленими одразу після смерті І.

Мазепи, за 20 років свого гетьманування гетьман на меценатські цілі витратив щонайменше 1.110.900 дукатів, 9.243.000 злотих та 186.000 імперіалів.

4. IV. Репрезентація Мазепою України у світі.

Гетьман І. Мазепа є найбільш відомим в Європі та Америці представником України. Йому присвячено 186 гравюр, 42 картини, 22 музичні твори, 17 літературних творів, шість скульптур. Серед найбільш відомих творів — гравюри І. Мигури, І. Щирського, Д. Галяховського, Л. Тарасевича, М. Бернінгротга; портрети невідомих художників XVII — початку XVIII ст., що зберігаються в музеях України; полотна історико-легендарного змісту відомих художників А. Деверія, Ю. Коссака, Л. Булянже, Г. Верне, Л. Булянже, Т. Жеріко, Е. Делакруа, Є. Харпентера, М. Геримського; поетичні та прозові твори Дж. Байрона, В. Гюго, Ю. Словацького, О. Пушкіна, Ф. Булгаріна, Г. Асакі; музичні інструментальні та оперні твори П. Сокальського, К. Педротті, Ш. Пурні, Дж. В. Гінтона, Ф. Педреля, П. Чайковський, М. Гранваль, Ф. Ліста, Ж. Матіаса, О. Титова, С. Рахманінова.